

IN MEMORIAM

ZLATAN ČOLAKOVIĆ (Zagreb,13. II 1955- Boston 20.XII 2008)

Prerana i iznenadna smrt jednog od najboljih znalaca epike balkanskih naroda, učenika najpoznatijih harvardskih profesora i velikog prijatelja Crne Gore i njenog epskog nasljeđa, dr Zlatana Čolakovića, predstavlja nenadoknadv gubitak kako za njegove brojne prijatelje i saradnike širom svijeta, a u Crnoj Gori posebno, tako i za naučnu oblast kojom se istrajno, stručno i sistematski bavio. Rođen je u porodici poznatih intelektualaca, od kojih je otac Enver bio jedan od najpoznatijih lirika, esejista, romanopisaca, dramskih pisaca i prevodilaca južnoslovenskih prostora u periodu između dva svjetska rata. Zlatan Čolaković je diplomirao komparativnu književnost i filozofiju (1979), magistrirao (1982) i doktorirao (1984) na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Neposredno pošto je odbranio doktorat Čolaković je kao Fulbrajtove stipendista otišao na Harvard, gdje naredne četiri godine suraduje s Albertom Bejts Lordom, čuvenim homerologom i nasljednikom Milmana Perija, po mnogima najčuvenijeg homerologa XX vijeka. Po dolasku na Harvard Čolaković počinje raditi u Slavističkom odsjeku biblioteke "Widener" Harvarda. Ujedno je držao predavanja na Harvardu i univerzitetu Waterloo u Kanadi. Boravak na Harvardu Čolaković je iskoristio da se temeljnije upozna sa čudesnom zbirkom "The Milman Parry Collection" odnosno Parijevom zbirkom, koja se sastoji od tekstova koje je Milman Parry sa svojim saradnicima Nikolom Vujnovićem i Iljom N. Goleniščevim-Kutizovim sabrao 1933, te 1934-1935. godine uglavnom epiku od pjevača koje je pronašao u Sandžaku. Ovoj zbirci je kasnije pridodata zbirka stihova koje je sabrao Albert Bates Lord (1912-1991), harvardski profesor i višegodišnji kurator Parijeve zbirke, autor čuvene knjige *Pjevač priča* (1960. prvo izdanje), koji je od 1937. godine počeo sabirati albansku epiku, da bi od 1950. počeo sabirati epiku u krajevima Crne Gore i to uglavnom od Parijevih pjevača. Dr Čolaković je o ovoj zbirci zapisao "*Lordova zbirka je izvanredni dokument umiranja naše epske tradicije*". Iz ove zbirke je Dr Čolaković transkribovao je i redigovao tekstove snimaka oko 90.000 stihova bošnjačkih epskih pjesnika. Ali je odlučio da se i sam okuša na poslovima sabiranja stihova epske tradicije Bošnjaka. Tako je tokom 1989. sa suprugom Marinom Rojc-Čolaković počeo sakupljati i bošnjačku epiku u Rožajama i okolini i prvi zabilježio cjelovite bošnjačke epske pjesme na filmu. Slučajno upoznavanje autora ovih redova i dr Čolakovića posredstvom interneta rezultirala je dugogodišnjom plodnom i svestranom saradnjom "Almanaha" i ovog vrsnog znalca epike Bošnjaka Crne Gore. Prvo je u Rožajama i u Bijelom Polju u julu 2005. organizovan veliki naučni skup "Epika Bošnjaka u Crnoj Gori, Murat Kurtagić- Avdo Međedović "koji je okupio najveće znalce ove problematike iz zemlje i inostranstva. "Almanah" je imao sreću da je u liku dr Zlatana Čolakovića našao ne samo vrsnog znalca ove tematike, koji je nastavio putem koji su označili svjetski poznata naučna imena kao što su Milman Parry i Albert Bejts Lord, već i saradnika čiji je stručni autoritet bila dovoljna zaloga da se uspostavi saradnja sa *The Milman Collection*, Univerziteta Harvard. Naklonost koju smo posredstvom dr Zlatana Čolakovića dobili od ove poznate kolekcije za napore u pokušajima stručnog valorizovanja bošnjačke bila je presudna za realizaciju nekih kapitalnih projekata iz ove oblasti. S dozvolom *The Milman Parry Collection* s Harvarda, po prvi put su objavljene i dvije značajne epske pjesme Avda Međedovića: *Katal ferman na Djerđelez Aliju*, te *Gavran kapetan i serdar Mujo* u knjizi dr Zlatana i Marine Čolaković, *Mrtva glava jezika progovara, Almanah, 2004, 670*. Uz dnevnik sabiranja i razgovora s Kurtagićem o njegovom umijeću i pjesmama, knjiga sadrži tekstove objavljene u časopisu "Almanah", kao i u američkim, kanadskim i hrvatskim časopisima, potom i formularni prepjev *Pjesme o Kostrešu* na engleski jezik. Poseban doprinos teoriji tradicionalne epike Z. Čolaković daje u teoretskom traktatu *Herojska mitska priča*, a u posebnom poglavlju opisuje i nastanak slavne zbirke *Milmana Parryja*. Dio knjige na engleskom jeziku posvećen je anglosaksonskim naučnicima i studentima, a sadrži pregled istorije sakupljanja i objavljivanja bošnjačke epike, te detaljni popis zbirke Alberta Lorda i Čolakovićevih transkripcija i edicija sa Harvarda. Značajan doprinos knjizi predstavljaju fotografije pjevača iz tridesetih i pedesetih godina XX vijeka, iz arhiva zbirke Milmana Parryja. Ove fotografije, kao i tekstove pjesama Avda Međedovića, *Almanah* i autori objavljuju s posebnom dozvolom univerziteta Harvard i kuratora zbirke *The Milman Parry Collection of Oral Literature* biblioteke Harvardskog fakulteta. U domenu izučavanja epike svakako kapitalni poduhvat nastao prevashodno zalaganju i znanju dr Čolakovića je objavljivanje dvotomnog, dvojezičnog kritičkog izdanja epike Avda Međedovića- *Epika Avda Međedovića – The epics of Avdo Međedović, I-II, Almanah*,

2007 . Zlatan Čolaković, u saradnji s internacionalnim timom homerologa, antropologa, folklorista i slavista, te Parryjevim arhivom univerziteta Harvard, pripremio je dosad najveći izbor epike Avda Međedovića. Na preko 1000 stranica ovih knjiga objavljen je najobuhvatniji pregled Međedovićeve stvaralaštva (novo izdanje slavnog epa *Zenidba Smailagić Meha* i četiri obimna epska spjeva). Po prvi put su objavljeni razgovori Međedovića sa Parryjem i Vujnovićem o pjesmama, pjevačima i tehnici epskog stvaranja , kao i Parryjev dosad nepoznati rukopis *Pitanja iz Bijelog Polja*. Izdanje sadrži i izbor najznačajnijih tekstova o Međedoviću (Lord, Bašić, Danek), hronologiju Parryjevog sabiranja, Međedovićevu bibliografiju, rječnik Međedovićeve epike i fotografije iz Parryjevog arhiva na Harwardu.

Zahvaljujući dr Čolakoviću "Almanah" je objavio 41.240 stihova Avda Međedovića i učinio da se ovaj velikan epskog stvaralaštva, poznatiji u svijetu nego kod nas, simbolično vrati u Crnu Goru, odnosno u svoj zavičaj. Pored bavljenja naučnim radom dr Čolaković je kao osvjedočeni filantrop u Kanadi godinama radio kao sudski tumač, pomažući stotinama izbjeglica iz bivše Jugoslavije da ostvare svoja prava na sudovima. Bio je i poznati kompjuterski stručnjak i kao takav je vodio informatičke sisteme više bostonskih kompanija. Kao urednik književne ostavštine svog oca, Envera Colakovića objelodanio je niz njegovih djela (*Izabrane pjesme*, romani *Mali svijet*, *Lokljani*, *Iz Bosne o Bosni*), te pripremio za štampu knjige *Jedinac*, *Biblijske priče xx stoljeća*, *Knjiga majci*. 1989. objavio je knjigu "*Tri orla tragičkoga svijeta*" o starogrčkoj tragediji, Aristotelu, homerskoj i bošnjačkoj epskoj mitotvorbi. Za folkloristički doprinos dobio je 1991. Nagradu države Kanade. Sarađivao je s brojnim časopisima širom svijeta, autor je više studija i knjiga koje su izuzetno cijenjene u svjetskoj naučnoj javnosti.

Prerani odlazak ovog divnog i blagorodnog čovjeka, izvanrednog naučnika i prijatelja brojnih intelektualaca širom svijeta ostavlja teško nadoknadivu prazninu. Bošnjaci u Crnoj Gori su u liku dr Zlatana Čolakovića izgubili jednog od najboljih znalaca njihovog kulturnog nasljeđa, prijatelja i osobu koja je rado dolazila u Crnu Goru, posebno u Rožaje.

Prof. dr Šerbo Rastoder